

Ivana Klinčić
Vladimira Rezo
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb
iklincic@ihjj.hr
vrezo@ihjj.hr

SLOŽENI GLAGOLSKI PREDIKAT U HRVATSKOM KAJKAVSKOM KNJIŽEVNOM JEZIKU SA STAJALIŠTA REDA RIJEČI

U radu se donosi raščlamba reda riječi u rečenicama sa složenim glagolskim predikatom.¹ Na korpusu tiskanih tekstova na hrvatskom kajkavskom književnom jeziku utvrđuje se redosljed sintaktičkih jedinica složenoga glagolskog predikata, mjesto složenoga glagolskog predikata u rečenici te njegov suodnos s drugim rečeničnim dijelovima.

1. Uvod

Jezikoslovni opisi hrvatskoga kajkavskog književnog jezika najvećim su dijelom usmjereni na gramatičke raščlambe u okviru morfonologije (oblici i tvorba) te grafijska i pravopisna rješenja. U gramatičkim se rašlambama najčešće izlazi iz okvira morfološke raščlambe prema sintagmemici, no u potpunosti nedostaje istraživanja kontagmemike temeljenih na izvornom reprezentativnom korpusu. Veliku važnost za takva istraživanja ima dostupnost digitaliziranih i transkribiranih tekstova, koja omogućuje brzo pretraživanje, izdvajanje i sistematiziranje dijelova teksta kao što su rečenica ili dio rečenice.

U radu se donosi raščlamba (su)rečenica sa složenim glagolskim predikatom u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku s obzirom na red riječi. Kor-

¹ Na znanstvenom skupu 4. Hrvatski sintaktički dani, održanom u Osijeku 8.–9. studenog 2012., rad je izložen pod nazivom *Red riječi u posmrtnim govorima na hrvatskom kajkavskom književnom jeziku*.

pus čini 12 prigodnih govora deseterice autora.² Riječ je o posmrtnim govorima tiskanim u razdoblju od 1690. do 1828. godine povodom smrti ili godišnjice smrti istaknutih osoba. Autori su svećenici Adam Baltazar Krčelić, Januš Čanji, Pavel Češković, Franjo Ksaver Lucić, Juraj Pandurić, Josip Vračan, Filipp Wohlgemuth, pavlin Hilarion Gašparoti i franjevac kapucin Gregur (tj. Juraj Maljevec).³

Za potrebe rada proučeno je 219 kartica korpusnoga teksta iz kojih je ekscerpirano 605 (su)rečenica sa složenim glagolskim predikatima: 772 infinitiva u službi dopune glagolskom predikatu i 667 modalnih odnosno faznih suznačnih glagola. Broj infinitiva i broj modalnih (odnosno faznih) glagola u takvu predikatu nije identičan jer je u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku bilo potpuno uobičajeno da dva ili više modalna glagola dopunjuje jedan isti punoznačni glagol u infinitivu, a jednako tako i da jedan modalni glagol bude dopunjen s više punoznačnih glagola u infinitivu.

Ekscerpirane (su)rečenice rasporedili s obzirom na glagolsko vrijeme i način modalnoga (ili faznoga) glagola, a unutar svakoga glagolskoga vremena ili načina (su)rečenice smo rasporedili s obzirom na to dolazi li u njoj prvo modalni glagol pa infinitiv ili obratno. Na taj smo način dobili 250 (su)rečenica u kojima je na prvome mjestu modalni glagol i 355 (su)rečenica u kojima infinitiv prethodi modalnom ili faznom glagolu. Tako dobivene skupine (su)rečenica dalje smo raščlanili na modele reda riječi s obzirom na tri kriterija: a) je li složeni glagolski predikat kompaktan, tj. jesu li svi dijelovi predikata povezani u cjelinu; b) kakav je redosljed sintaktičkih jedinica složenoga glagolskog predikata; c)

² U korpus je uvršten i tekst Franje Ksavera Lucića, za koji se u prvom trenutku činilo da, iako ima ponešto štokavskih elemenata, većim dijelom pripada hrvatskom kajkavskom književnom jeziku, uzevši u obzir grafiju i upečatljive kajkavske elemente. No, jezičnom je raščlambom utvrđeno da se Lucić zapravo slabo služio hrvatskim kajkavskim književnim jezikom, kojemu je svoj tekst prilagodio samo na površnoj razini, a u temelju su mu zapravo štokavski elementi: 1. sg. prez. *mogu* (rjeđe *morem*); 1. pl. prez. *možemo*; glagolski pridjev radni na *-o*, *včinio*, *puštio*, *znao* (rjeđe *znal*, *mogal*, *mogel*, gdje je *-al* vjerojatno posljedica nedovoljnoga poznavanja kajkavskoga književnog jezika); 3. sg. impf. *znadiše*, *nastojāše*, *mogaše* i dr., postojanje futura prvog i potpuni izostanak futura drugog, a u svim su potvrđama složenih glagolskih predikata komponente poredane tako da je modalni glagol na prvom mjestu. Potvrde pronađene kod Franje Ksavera Lucića u konačnici nisu uvrštene u statistiku i raščlambu reda riječi, no ostavljen je kao korpusni tekst zbog dvaju razloga: usporedbe futura prvog i prezenta složenog glagolskog predikata s modalnim glagolom *hoteti* te usporedbe reda sintaktičkih jedinica složenoga glagolskog predikata u odabranom korpusu i u Lucićevu u osnovi štokavskom tekstu.

³ Imena autora posmrtnih govora u tekstu se donose u transkribiranom obliku ili prema suvremenome znanstvenom uzusu (Čanji, Češković, Krčelić, Lucić itd.), iako su autorice članka svjesne postojanja novije težnje dosljednoga transkribiranja imena hrvatskih kajkavskih pisaca bez razlikovanja *č* i *ć* (npr. Češković, Kerčelić). Izvorni zapis imena autora nalazi se u popisu vrela na kraju članka.

kako su dijelovi složenoga glagolskog predikata smješteni u odnosu na druge dijelove rečeničnoga ustrojstva.⁴

Na temelju provedene raščlambe, (su)rečenice sa složenim glagolskim predikatom sagledat će se sa stajališta obvezatnosti/neobvezatnosti reda riječi, aktualizacije reda riječi te stilske obilježenosti reda riječi.

2. Teorijsko polazište

2.1. Složeni glagolski predikat

Složeni glagolski predikat sveza je suznačnoga (modalnoga ili faznoga) glagola s infinitivom samoznačnoga glagola, pri čemu suznačni glagol izriče gramatičko značenje, a samoznačni glagol izriče konkretnu radnju. Npr. *O svemu se može razgovarati., Želi se posavjetovati s odvjetnikom.* (Silić i Pranjković 2005: 289). U gramatikama se često takav predikat povezuje s infinitivizacijom.⁵ To tumačenje proizlazi iz toga što se hrvatski standardni jezik temelji na štokavskom narječju, u kojemu su izrične i namjerne (su)rečenice ovjerene u mjesnim govorima i sličnim standardnim jezicima s kojima hrvatski standardni jezik korespondira ili je korespondirao u prošlosti. No ni hrvatski kajkavski književni jezik ni kajkavski govori nemaju tu opreku pa se zato takvi predikati (čiju će veliku čestotnost potvrditi i ovdje ekscerpirane potvrde) ne mogu objasniti infinitivizacijom.⁶

⁴ Sve potvrde riječi i rečenica transkribirane su za potrebe ovoga rada i donose se u kurzivu. Iza svake potvrde donosi se u zagradama njezino podrijetlo u obliku krstice: Cha = Čanji; Che = Češković; Gas/a = Gašparoti 1761.a; Gas/b = Gašparoti 1761.b; Ker/a = Krčelić 1767.; Ker/b = Krčelić 1772.; Luc = Lucić; Gre = Maljevec; Pan = Pandurić; Vra = Vračan; Zan = Zanić; Wohl = Wohlgemuth.

⁵ Vidi Katičić 1986: 465–477. Usp. Barić i dr. 1997: 575; Barić i dr. 1999: 247–251.

⁶ U prvoj polovini 20. stoljeća u hrvatskom se jezikoslovlju infinitivu u složenom glagolskom predikatu pristupalo sa stajališta dopune glagolima s napomenom da umjesto infinitiva može doći zavisna (su)rečenica u prezentu s veznikom *da* (Divković 1903: 216–217; Maretić 1931: 442, 559; Florschütz 1916: 255–258; Brabec i dr. 1958: 255). Petar Guberina i Kruno Krstić navode uporabu prezenta s veznikom *da* kao tipičnu sintaktičku osobinu srpskoga jezika, a uporabu infinitiva u istoj situaciji kao tipičnu osobinu hrvatskoga jezika (Guberina i Krstić 1940: 42). Mirko Peti napominje da glagoli nepotpuna značenja trebaju u rečenici „obavezni predikatni proširak”, a leksička sredstva za njegovo izražavanje mogu biti glagolska i imenska. Glagolskim sredstvima obaveznog predikatnog proširka pripadaju infinitiv i *da* + prezent. Peti koristi još nazive „infinitivni predikatni proširak”, „infinitivni tip obaveznog predikatnog proširka”, „prezentski tip obaveznog predikatnog proširka”. U knjizi se također donosi iscrpan popis glagola koji mogu imati dopunu u infinitivu i primjeri rečenica (Peti 1979: 96–127). Pregled novijih pristupa tom sintaktičkom problemu u drugim štokavskim standardnim jezicima dao je Jasmín Hodžić (Hodžić 2011).

U hrvatskom su standardnom jeziku pojedini dijelovi složenoga glagolskog predikata proklitike i enklitike. U našem korpusu proklitika je niječna čestica *ne* kao negacija uz glagol, a enklitike su oblici pomoćnoga glagola *biti* u složenim glagolskim vremenima te povratna zamjenica *se*, odnosno čestica *se*.⁷ U obrađenom je korpusu vidljivo da je negacija u složenom glagolskom predikatu dio gramatičkoga značenja i vezuje se uz modalni glagol u jednostavnim glagolskim vremenima i uz pomoćni glagol u složenim glagolskim vremenima.⁸ U pravilu je mjesto negacije fiksirano neposredno ispred takva glagolskog oblika (kao i u hrvatskom standardnom jeziku i hrvatskom jeziku u cjelini) bez obzira na redosljed ostalih sastavnica predikata, npr.: *da viteška oružja ne mogu obraniti od smerti* (Gas/a); *Ja se pako ne želim veseliti nego z Bogom mojem* (Pan); *ar kak goder veliko i široko morje z jednum šakum zaobjeti se ne more* (Zan); *Natuliko da zvuna sna naturalskoga (...) ne bi znal povedati* (Che); *da se ne bi denes-zutra mogla tužiti* (Gre); *vu serdцу takajše nositi ne zamudite* (Gre). U tri potvrde zabilježeno je vezivanje negacije uz druge dijelove složenoga glagolskog vremena umjesto uz pomoćni glagol: *budem moral, da bi i ne htel, prestati i dokončati* (Che); *da bi ne bil moral velikem glasom pregovoriti* (Che); *da je ne bi Terežije dobrota vu gospodskom stališu zderžavala i vu vseh navukih za njihov spol dostojnih napreduvati priliku ne dala* (Gre). No u tim rečenicama nalazimo i druge elemente složenoga rečeničnoga ustrojstva koji su mogli utjecati na red riječi.

Nenaglašeni, pomoćni oblici glagola *biti* razmatraju se u radu kao punovrijedne sintaktičke jedinice pa je njihov položaj utjecao i na formiranje modela.⁹ Iz raščlambe smo izdvojili koordinirane nezavisne (su)rečenice u perfektu u kojima se pomoćni glagol *biti* izrečen u prvoj (su)rečenici izostavlja u drugoj (su)rečenici sa složenim glagolskim predikatom: *Terežija jošče živuča višekrat kanila je sama vu peršone nas pohoditi i želela orsaga našega pogledati* (Gre); *da je imal volju fantenja, ali priliku iskal fantit se* (Ker/a); *Sam zvonil je, sam opomenul poslati po kapucine, sam smert svoju vsem nazvestil i povedal.* (Ker/a);

⁷ O *se* prema Silić i Pranjković 2005: 40, 56–57.

⁸ U hrvatskom kajkavskom književnom jeziku stapanje negacije s glagolom pojavljuje se u više slučajeva negoli u hrvatskom standardnom jeziku pa su takve potvrde sasvim uobičajene, npr.: *Kojega odpertoga dugovanja zrok (...) vindar znati nemre se.* (Ker/a); *ovak niti z mertve najte se pozabiti* (Gas/b); *Ali najte od toga dvojit.* (Cha). Tome treba pridodati homografičnost čestice *ne* i negacije pomoćnoga glagola *biti* u 3. licu jednine prezenta, koja je u izvornim tekstovima izbjegnuta time što se negacija piše zajedno s glagolom, a u transkribiranim se primjerima pojavljuje zbog suvremenog pravopisnog uzusa da se negacija odvaja od glagola.

⁹ Nismo se upuštali u raščlambu naglasnih cjelina jer bi to znatno proširilo rad, a dodatni je razlog nedostatna potpora u dosadašnjim istraživanjima akcentuacije u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku.

Zapovedi Božje zveršeno je obderžavala i vu dvoru svojem od družine svoje obderžavati vučinila. (Gas/b); *odičil ga je vu pokolenju svojem i zrasti vučinil na spodobu brega* (Ker/b); *ar pokojni grof ne ga niti funduval niti imati zapovedal* (Ker/b). Sličnu situaciju nalazimo u kondicionalu i imperativu: *da je ne bi Terežije dobrota vu gospodskom stališu zderžavala i vu vseh navukih za njihov spol dostojnih napreduvati priliku ne dala* (Gre); *Pokoj vekovečni daj njemu Bog Vsamoguči i vživati nebesku svetlost!* (Cha).

Jedna je od osobitosti kajkavskoga narječja nepostojanje futura prvog, no u našem korpusu postoje potvrde izricanja budućega vremena s pomoću prezenta naglašenoga glagola *hoću*¹⁰ i infinitiva,¹¹ tj. složenim glagolskim predikatom u prezentu s modalnim glagolom *hoću*: *od smerti kratki razgovor z nami deržati hoću* (Vra); *O znamenja ljubavi vu vdovice, kotera tovaruša svoga vsigdar živučega imati hoće!* (Ker/b); *i to spoznati hoćete vu druge strane* (Gre); *Nut, doletel je iz gore kamenec, hoću reči...* (Gas/b); *Hoću vam još samo jedno povedati* (Che); *Hoćeš znutra poznati kak bi zlo bilo po veru* (Gas/b); *da gospon sluge, Bog človeku, stvoritel stvorjenju, mešter vučeniku hoće noge vumivati, reče Peter k Ježušu...* (Gas/b). Na većini mjesta gdje se pojavljuje takva situacija nemoguće je sa sigurnošću utvrditi izriče li se sadašnje ili buduće vrijeme. Čini se da su se pisci obilno koristili dvosmislenošću takvih konstrukcija s ciljem visoke stilizacije, što je vidljivo i u navedenim primjerima: *Kaj doklam pokazati hoću, posluh prosim i serdca razveselenje.* (Gas/b); *Kaj reči hoću od pokojne gospe terplivnosti vu betegu svojem, kotera* (Gas/b); *kada ov isti odvetek njegov (...) spodoben stališu svojemu imeček najti i prijeti hoće* (Ker/a); *koji mu vno-go prikazati more i hoće* (Gas/b); *I akoprem vi mučati hoćete* (Ker/a); *i z dikum nebeskum hoću te daruvati* (Gas/b); *Ali kaj hoću vaši ekšelenciji odvernuti za vsa ona koja je vaša Exellentia meni vučinila.* (Gas/b); *Kaj ja hoću govoriti od darežlivosti njegove?* (Pan); *i Bog milostivni neće te ostaviti* (Gas/b); *Neću se iz vas spozabiti* (Gas/b); *Ja neću ništar reči, nekaj govori S. Bernard* (Gas/b). Juraj Maljevec je, svjestan dvoznačnosti, modalnome glagolu *hoću* dometnuo i glagol *želim*, kao svojevrsan kontaktni sinonim u širem smislu: *Ovakve hoće i*

¹⁰ Oblik se donosi u 1. licu jednine prezenta jer u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku postoji više potvrđenih infinitiva: *hoteti* (RHKKJ 2: 25), *hotiti* (RHKKJ 2: 27), *hteti* (RHKKJ 2: 40), *htiti* (RHKKJ 2: 40), *štet* (RHKKJ 2: 25), *teti* (RHKKJ 2: 25), *hoćeti* (RHKKJ 2: 18).

¹¹ Iako ističe da većina kajkavskih pisaca koristi takav način tvorbe futura, Antun Šojat dodaje: „Takav način tvorbe nema nikakva oslonca u kajkavskim govorima, on je osobina čakavskog i štokavskog narječja, pa se na kajkavskom području pojavljuje samo u tzv. čakavsko-kajkavskim govorima (na primjer oko Karlovca). U kajkavsku književnost, bez ikakve sumnje, ušla je ta tvorba iz književnosti drugih dvaju naših narječja. Ipak, kao strana jezičnom osjećaju kajkavaca, ona ima u kajkavskoj književnosti svoju posebnu kajkavsku obojenost – prilagođena je kajkavskoj jezičnoj strukturi i sustavu” (Šojat 2009: 81).

želi imati i kralj David (Gre); akoli hoće i želi svoje podložnike hasnovito i pravično ravnati i svoje kraljestvo srečno občuvati (Gre).

2.2. Red riječi

Kao teorijsko polazište za red riječi preuzeli smo stajališta iz znanstvenih radova Josipa Silića i Ive Pranjkovića. Prema tome razlikujemo tri tipa reda riječi: 1. osnovni red riječi,¹² 2. aktualizirani red riječi¹³ i 3. automatizirani red riječi (Pranjković 2011). Budući da korpus za našu raščlambu čine (su)rečenice kao dio iskaza, naš se rad bavi aktualiziranim redom riječi. Aktualizirani red riječi uvjetovan je obavijesnim sastavnicama rečenice (temom i remom), no i ta uvjetovanost može biti više ili manje obvezatna, od relativno slobodnoga reda riječi do automatiziranoga reda riječi kakav se odnosi na prednaglasnice i zanaglasnice. U hrvatskome jeziku aktualizirani red riječi ovisi i o intonaciji kod govora (Silić i Pranjković 2005).

Kada su predmet raščlambe standardni jezici i književni jezici na visokom stupnju kodifikacije, kakav je i hrvatski kajkavski književni jezik (kojemu pripadaju ovdje analizirani korpusni tekstovi), u raščlambi aktualiziranoga reda riječi jedan je od važnih ciljeva pokušati razlučiti što je stilski neutralno,¹⁴ a što je stilski markirano.¹⁵

3. Prezent

3.1. Modalni glagol – infinitiv

a) Predikat je kompaktan u 42 potvrde, npr.: na početku (su)rečenice: *Želejte znati njegovu od pričetka do konča poniznost? (Gas/a); hoćete čuti iz njega ono kaj negda gospodin Bog je od Tobijaša rekel (Gas/a); i opomina nasledovati sebe (Ker/a); da morem reči od plemenite gospe ove (Gas/b); i hoćete razumeti volju Božju (Gas/b);* u sredini (su)rečenice: *ovakvi moraju biti kralji (Gre); akoli srečne i segurne hote občuvati podložnike i orsage (Gre); Drugač hoće po-*

¹² „Osnovni semantičko-gramatički red riječi (komponenta)”, „kontekstualno neuključeni red riječi (komponenta)” (Silić 1984).

¹³ „Kontekstualno uključeni red riječi (komponenta)” (Silić 1984:9) te s time u svezi „aktualizacija osnovnog semantičko-gramatičkog reda riječi (komponenta)” (Silić 1984: 41).

¹⁴ „Da bi se mogla utvrditi stilaska vrijednost i služba pojedinih obrata u redu riječi, potrebno je odrediti onaj poredak rečeničnih dijelova koji nije stilski nikako obilježen i zato je neutralan” (Katičić 1986: 492). Za Katičićeve „obrate u redu riječi” kod Silića nalazimo naziv „stilištička inverzija reda riječi (komponenta)”, a stilogenost reda komponenti se „promatra s gledišta stupnja njihova komunikativnog dinamizma” (Silić 1984: 63).

¹⁵ Također *obilježeni red riječi*, vidi obrazloženje u bilj. 11, Pranjković 2011: 26.

teći komedija. (Che); *z kojemi se zahvalne tersiju iskazati proti mertve Terežije* (Gre); *iz Efežuša i zevse Ažije vu [?]letuš varaš Karije kerščenikov včini dozvati starešine* (Pan); *kakvu vekšu more želeti serdce človečno* (Wohl); na kraju (su)rečenice: *čalarnost sveta ovoga mogu osramotiti* (Cha); *tvoje mudrosti jedino moramo pripisati* (Gre); *Taki Kambijum tvoj naplaćen hoće biti* (Gas/b); *kaj te, moj ljubleni brate, hoću plakati* (Gas/b); *da višni Gospodin Bog njim plačnik hoće biti* (Gas/b); *kada iz ljubavi ona svoje proti pokojnomu, ne samo današnji aniveržarijuma spominek, čini oblužavati* (Ker/b). Takav složeni glagolski predikat pokazuje veliku mobilnost unutar (su)rečenice, a čestotnost njegova korištenja na svim pozicijama unutar (su)rečenice je podjednaka. Modalni glagol i infinitiv razdvaja povratna zamjenica *se* u 11 potvrda, npr.: *Nigdo, nigdo na svetu ne more se ognuti smertne strele, kose i jakosti*. (Gas/a); *ali sramuju se služiti drugač* (Ker/b); *ter ovak i živuči terse se zadobiti čineh krepostneh vekivečno ime i hvalu* (Ker/b).

b) Modalni glagol i infinitiv razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u 46 potvrda, npr.: *Tak hoću ja vučiti doktora narodov* (Che); *niti ovi prez velike nezahvalnosti ne mogu njoj svoju žalost i suze skratiti* (Gre); *pak hoćete plemenščine vrednost, prestimanje imati iz lenosti* (Ker/a); *koga Gospodin pošilja vu hižu lončarsku stupiti* (Gas/b); *Niti ne dvoji jedinu glavu svoju vu pogibel postaviti odvetek oneh vitezov* (Wohl); *da ovu imaju navadu Indijanci i Egiptonci na pokapanju: po govorenju trikrat mertvo telo svetum vodum poškropiti* (Gas/a).

c) Više modalnih glagola ili infinitiva ovjeren je u 17 potvrda. Od toga je više modalnih glagola potvrđeno u dvije (su)rečenice: *Morem pako i moram reči od pokojnoga vrednog gospodina* (Gas/a); *Ovakve hoće i želi imati i kralj David* (Gre). Više infinitiva potvrđeno je u 14 (su)rečenica, npr.: *drugač nemremo reči niti suditi* (Gre); *da takov ne mora se zmisľjavati, farbati, meštruvati, neprikladno iz knjig ziskavati i večputi lažljivo pridavati* (Ker/a); *Jedno merzlo i ledveno telo človečansko bolje hoće iz grehov stersnuti, bolje smerti straha i k nje priprava vučiniti, bolje na vsake dobrote nagibati i od zla stezati, nego najvučeneši i najzažganeši prodekator*. (Che). U jednoj su rečenici udvojeni i modalni glagol i infinitiv: *akoli hoće i želi svoje podložnike hasnovito i pravično ravnati i svoje kraljestvo srečno občuvati* (Gre).

3.2. Infinitiv – modalni glagol

a) Predikat je kompaktan u 122 potvrde, npr.: *ja denes M. Terežiju slobodno pohvaliti morem* (Gre); *vnogoverstne kreposti i dobrote istinsko i pravično sve-dočanstvo dati mora* (Pan); *z kojem vi ime njegovo naveke živo pri vsem doj-*

dučem odvetku **imati želite** (Ker/a); *i to spoznati hoćete* *vu druge strane* (Gre); *smert naravsku zverhu človeka dojt dopuščaš* (Vra). Između infinitiva i modalnoga ili faznoga glagola umetnuta je posvojna zamjenica *se* u 22 potvrde, npr.: *vu koje smert človeku videti se ne more prenagla* (Pan); *zakopati se mora* *vu vekivečnom nasledovanju* (Ker/a); *da Boga boječi človek od vsud sreče nadejati se ima* (Wohl).

b) Između infinitiva i modalnoga ili faznoga glagola umetnuti su drugi dijelelovi rečeničnoga ustrojstva u 22 potvrde, npr.: *kajti vsakomu se pripetiti smert more* (Pan); *da imani cilj i nakanjenje svoje spuniti prez skerbi i gospodarstva ne more* (Ker/b); *kada živeti na svetu dokonča* (Che).

c) Više modalnih glagola ili infinitiva ovjereno je u 27 potvrda. Više modalnih glagola potvrđeno je u dvije (su)rečenice: *koji mu mnogo prikazati more i hoće* (Gas/b); *z rečjum serdčeno vumreti zna i more* (Wohl). Više infinitiva ovjereno je u 25 (su)rečenica, npr.: *da od pokojnoga suditi i njega poznati legleje morete* (Ker/a); *Koju da zaisto je zadobil segurno verovati i ufati se mremo*. (Gas/b).

4. Perfekt

4.1. Modalni glagol – infinitiv

a) Predikat je kompaktan s redosljedom pomoćni glagol + modalni glagol + infinitiv u osam (su)rečenica, npr.: *kojega vsa njegova jakost, imanje, preštimanje i znanje nesu mogla obraniti od smerti* (Gas/a); *natuliko da serdce moje veselo ni moglo biti doklam* (Gas/b); *Ne listor vu življenju, nego i po smerti ne mogla počinuti milostivna i darežliva i sada z dobrem glasom živa ruka pokojnoga gospodina* (Che); *iz ljubavi branjenja domovine (...) ne htel ostati* (Ker/a); *berže li se je počel vučiti* (Pan); *Ar s. Ambroš nad smertjum preljubljenoga svojega i jedinoga bratca Šatiruša, človeka velike svetosti, ne se hotel plakati, nego* (Gas/b).

b) Predikat je kompaktan s redosljedom modalni glagol + pomoćni glagol + infinitiv u dvanaest (su)rečenica, npr.: *koje poklam tja do groba vu življenju njegovom mogli jeste spaziti* (Pan); *Hoteli su imati nekoteri da* (Ker/a); *poleg kojega na drugom svetu obilnu plaču imal je prijeti* (Gas/b); *koj mene slugu tvogjega z poglavitemi dostojal si okinčiti častmi* (Cha); *kakvu sreču i blagoslov vu kraljuvanju mogla se je nadjati M. Terežija* (Gre).

c) Pomoćni glagol i modalni glagol + infinitiv razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u devet potvrda, npr.: *Ne tak berzo mladenec ov dokončal*

živet (Che); *da je i sveti Pavel ž njim skupa dokončal govoriti* (Che); *koje izvišenje je* *vu Sveto pismo učinil postaviti da* (Gas/b).

d) Pomoćni glagol + modalni glagol i infinitiv razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u devet potvrda, npr.: *Njihova zgovornost ne mogla smert na pomilovanje nagovoriti*. (Gas/a); *Gdo je mogel vu svoje lastovite hiže prez straha prebivati* (Gre); *Ne moral, proti redu nature, od mlajšeh ziskavati tolnača* (Ker/a).

e) Modalni glagol + pomoćni glagol i infinitiv razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u trinaest potvrda, npr.: *kotere mogel je lahko serdčeno vojujuč proti neprijatelom nasleduvati* (Wohl); *Hotel sem, istina je, službum mojum poleg mogućnosti moje, vse meni učinjene milošče i dobrote odvernuti*. (Gas/b); *odlučil je on vu peršone vsu svoju biškupiju pohoditi* (Pan).

f) Između svih dijelova složenoga glagolskog predikata uvršteni su drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u sedam potvrda: *da ne sveti Paval iz onoga smertnoga opaca još vekšeh zrokov i argumentumov vuzel od nagle smerti govoriti* (Che); *Kak si se ti podstupila onu vumoriti* (Gre); *kak si se ti podufala na jednu korunjenu glavu poseči* (Gre); *kako nesu taki učinili za njum dopremiti vsakojačkoga kamen'ja i mramora* (Che); *da nesu ljuctva prepustili poleg grobov hoditi* (Che); *Nije vendar zato nakanil čisto občinskomu dobru predi nego istomu svetu vumreti*. (Wohl); *dal si je gusto krat noge svoje vmivati spovedniku svojemu, namestniku Krištuševomu* (Gas/b).

g) Više modalnih glagola ili infinitiva ovjereno je u 20 potvrda. Više modalnih glagola potvrđeno je u dvije (su)rečenice: *tak mislil je i tak sobum je dokončal, ne sebi, nego drugom živet* (Pan); *da vu devetsto leteh komaj je znala i mogla jednoga človeka najti* (Gas/a). Više infinitiva ovjereno je u osamnaest (su)rečenica, npr.: *Gdo mogel pervo segurno kam putovati ali se samo vu šumu kakvu pokazati, ali svoju hižu, imetek ali blago samo i prez čuvara ostaviti?* (Gre); *Vsaki hotel je njega videti, vsaki blizu njega biti, vsaki pozdraviti, vsaki blagoslov od njega prijeti*. (Pan). U takvim se (su)rečenicama dalje može promatrati smještanje pomoćnoga glagola *biti* te uočavamo da je pomoćni glagol najčešće smješten neposredno uz modalni (ispred ili iza). Povratna zamjenica uvrštena je između modalnoga glagola i pomoćnoga glagola u našim potvrdama i kada je pomoćni glagol ispred i kada je iza modalnoga, npr.: *Sada pako devetsto i više ljudih jeden dan, jednu vuru, jeden hip navučila se je obaliti i vumoriti*. (Gas/a); *nigdar ne se skratil dojt i dati tolnač za občinsko varoša dobro* (Ker/a).

4.2. Infinitiv – modalni glagol

a) Predikat je kompaktan s redosljedom infinitiv + modalni glagol + prezent pomoćnoga glagola *biti* u 20 potvrda, npr.: *niti skerb njegovu za hasen domovine ter navlastito poglaviteh ljudih **stegnuti mogla su*** (Ker/a); *koj od stvarjenja zlo **prijeti znal je*** (Wohl); *skrovnost sudov nepresežneh Božjeh drugač **odlučiti dostojala je*** (Vra). Tome treba dodati dvije potvrde smještanja povratne zamjenice *se* između modalnoga glagola i pomoćnoga glagola: *vsigde pako i z dobrum peldum i z nazveščanjem reči Božje na dobro **nagovarjati tersil se je*** (Pan); *premda v. Gospodin Bog (...) k sebi vu Nebo **vzeti dostojal se je*** (Cha). U jednoj je potvrdi izostavljen pomoćni glagol: *Vernost i serdčenost po peldi pređev vu vas **povekšati tersil se*** (Wohl).

b) Predikat je kompaktan s redosljedom: infinitiv + prezent pomoćnoga glagola *biti* + modalni glagol u 24 potvrde, npr.: *Z ovum pobožnostjum vužgan **počinuti ne mogel*** (Gas/a); *da vre onda vsaki spametno **suditi je mogel*** (Zan); *vendar pred južinum dobum on sam gladen i žeđen **dokončati ne hotel*** (Pan). Uvrštavanjem povratne zamjenice *se* u takav redosljed dobivamo još dva modela. U jednom se povratna zamjenica smješta iza pomoćnog glagola u sedam (su)rečenica, npr.: *Poste tulikajše i svetke marijanske z osebujuum pobožnostjum **sprevajati je se tersil*** (Gas/b); *ov pres. šakramentum od redovnikov k betežnikom nošeni **sprevađati ni se sramovala*** (Gre). U drugom se modelu povratna zamjenica smješta ispred pomoćnog glagola u dvije (su)rečenice: *zato kajti do sada blaženoga **imenuvati se jesi mogel*** (Gas/b); *nigde drugde nego ovde **najti se je mogla*** (Gre).

c) Predikat je kompaktan s redosljedom: prezent pomoćnoga glagola *biti* + infinitiv + modalni glagol u tri potvrde: *Ne nikakvoga **splačuvaj terha, ne imal kaštige, ne povračati moral*** (Ker/a); *kade **je prehađati moral*** (Pan); *kada mertvi doktora narodov iz nje **je iziti primoral*** (Che). Povratna zamjenica je smještena iza pomoćnoga glagola u dvije (su)rečenice: *Tak i milostivna Terežija **ni se zderžati mogla*** (Gre); *ne se **fantiti hotel*** (Ker/a).

d) Infinitiv i pomoćni glagol + modalni glagol razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u četiri potvrde, npr.: *vučiniti zla vnoga **je mogel*** (Ker/a); *on vendar **prijeti nju ni hotel*** (Gas/a).

e) Infinitiv i modalni glagol + pomoćni glagol razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u šest potvrda, npr.: *kajti **živeti za dobro vnukov svojeh duše želela je*** (Vra); *drugem **služiti vu zadoblenju pravice mlad i rano počel je*** (Ker/a).

f) Pomoćni glagol i infinitiv + modalni glagol razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u pet potvrda, npr.: *kaj **je drugo poleg obećanja svojega reči***

mogel (Gas/b); **Nije na sreću ovak vrednoga domorodca, ovak vernoga podložnika, dugo želja trapiti morala.** (Wohl).

g) Infinitiv + pomoćni glagol i modalni glagol razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u tri potvrde: *I akoprem nekotereh nenavidnost **zablatiti je se ga tersila** (Ker/a); *Ako ne drugač, končema falatec kruha **dati je njemu vučinil.** (Gas/b); *ravnajuči se poleg pravdeneh artikulušev **vu ovom preskerbeti ne si zamudil** (Ker/b).***

h) Samo u jednoj potvrdi nalazimo između svih dijelova predikata druge dijelove rečeničnoga ustrojstva: *da skerbi **ne nas imati druge hotel nego jedino za Boga** (Ker/b).*

i) Više modalnih glagola ili infinitiva ovjereno je u trinaest potvrda. Više modalnih glagola potvrđeno je u dvije (su)rečenice: *krivična proti ovom **biti niti želela niti hotela nije** (Vra); *vredno poleg dostojnosti stališa **pokopati dal i doveršil je** (Vra).* Više infinitiva ovjereno je u deset (su)rečenica, npr.: *ali sami **videti ali čuti mogli jeste kulikokrat** (Pan); *školnike od drugud dopeljane plačajuč doma **školati i zvučiti decu svoju je vučinil** (Ker/b); *ar nje vu orsag **donašati, pritiskati, čteti ali pri sebi deržati ne prepuščala** (Gre).* Koliku razgranatost složenoga glagolskog predikata dopušta hrvatski kajkavski književni jezik, vidljivo je u primjeru kontinuiteta dvije (su)rečenice u kojima se pojavljuje višestruko nizanje infinitiva i modalnih glagola: *od mladih nog Boga se **bojati, greha se habati, ljublenomu i milostivnomu biti, vu vseh navukih napreduvati, kreposti ljubiti i vu vse pobožnosti živeti vsigdar i stalno je podvučala, je nago-varjala, i ne samo z rečjum, nego i z peldum marljivo je vlekla; i ovak sebe vu Jožefu prepeldujuč, z sobum njega vu vsem kakti prikladnoga kraljuvati, z sobum orsage ravnati i korunu zderžavati jošče živuča je prepuščala** (Gre).****

5. Pluskvamperfekt

Pluskvamperfekt je složeno glagolsko vrijeme koje se, u našem korpusu potvrđenim primjerima, tvori od perfekta pomoćnoga glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog pa se složeni glagolski predikat u ovjerenim (su)rečenicama sastoji od četiri glagolske sastavnice.

5.1. Modalni glagol – infinitiv

U jedinom primjeru složenoga glagolskog predikata u pluskvamperfektu, u kojemu modalni glagol prethodi infinitivu, predikat je kompaktan: *Ov na ovom ščitu **bil je vučinil namalati najpervič jelena, z podpiskom: Deum time.** (Gas/b).*

5.2. Infinitiv – modalni glagol

Potvrde su pronađene samo kod Pandurića: *Svedoči on negdašnji Seminari-um plemenite detce vu Gornjem varašu, kojega on i hiže vu lepši red **postaviti** i nuternju snagu **preskerbeti** svojemi stroški vnogo **je bil pripomogel**. (Pan); ono pako jedino vreme svetu fermu **zadobiti** tverdno **se bilo zaufalo** (Pan).*

6. Futur drugi

6.1. Modalni glagol – infinitiv

a) Pomoćni glagol i modalni glagol + infinitiv razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u jednoj potvrđi: ***Budem ja već vusta smel odpriti** nazo-ći mertvoga (Che).*

b) Između svih dijelova predikata uvršteni su drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u jednoj (su)rečenici: *Ovuliku žalost, plač i javkanje po drugeh orsa-gih i varaših nad Terežijum vučinjeno **budeš ti mogel z suhemi očima gledati**, o, pleminiti Varaš Zagrebečki? (Gre).*

c) U dvije (su)rečenice potvrđeno je više infinitiva uz jedan modalni glagol: *ter kak **budem ja mogla** tulike orsage i tak neizbrojeno ljudstvo **suditi**, nje **ravnati** i vsem poleg pravice **vučiniti** (Gre); **budem moral**, da bi i ne htel, **presta-ti i dokončati** (Che).*

U svim se navedenim potvrdama pokazuje da, u slučajevima kada modalni glagol prethodi infinitivu, to omogućava slobodnije mjesto komponenti složenoga glagolskog predikata i slobodnije uvrštavanje drugih dijelova rečeničnoga ustrojstva u (su)rečenici. U takvu (su)rečenicu moguće je uvrstiti i drugu (su)rečenicu, kao što je vidljivo u posljednjoj potvrđi.

6.2. Infinitiv – modalni glagol

a) Predikat je kompaktan s redosljedom infinitiv + pomoćni glagol + modalni glagol u deset potvrda, npr.: *ako li jošće od žalosti **govoriti budem mogel** (Gre); da Terežija naša onda nas z milošćami **pohoditi bude hotela** (Gre); da za kratko vreme vumreti i na vekivečnost **oditi budem moral** (Zan).*

b) Predikat je kompaktan s redosljedom infinitiv + modalni glagol + pomoćni glagol u jednoj potvrđi: *Kaj doklam vu kratkom, i menje pripravnom zbog kratkoče vremena, govorenju mojem **vučiniti tersil se budem**, prosim, do-brovoljno posluhnete. (Cha).*

c) Infinitiv i pomoćni glagol + modalni glagol razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u dvije potvrde: *kako reči na občinskom sudu bude mogel* (Ker/b); *s kojom hasniti domovine bude mogel* (Ker/b).

d) U (su)rečenici nalazimo više samoznačnih glagola u infinitivu uz jedan modalni glagol u četiri potvrde: *Za kćere pako tvoje klošter opatički je odredila, gde na nenjih stroških pobožno živeti, pošteno zderžavati i vu vseh za nje potrebnih navukih zvučiti se budu mogle*. (Gre); *kuliko skerbeti i skoznuvati bude morala* (Gre); *gdo ovu istu odneti i skratiti bude mogel pokojnomu gospodinu generalu* (Ker/b); *da i oni dobro živeti i drugem tulikajše pomoči budu mogli* (Pan).

Gotovo svim je potvrdama (osim jedinoj potvrđi modela *b*) zajedničko to da su svršeni prezent pomoćnoga glagola *biti* i modalni glagol (gramatičko značenje) uvijek „spojeni” tako da svršeni prezent pomoćnoga glagola *biti* prethodi modalnomu glagolu. Pritom se pokazuju dvije težnje: težnja da gramatičko značenje složenoga glagolskog predikata bude kompaktno na način da njegove sastavnice budu jedna uz drugu te težnja da gramatičko značenje složenoga glagolskog predikata bude smješteno na kraj (su)rečenice pri čemu se otvara mogućnost veće mobilnosti infinitiva kao nositelja radnje, što se pokazalo bitnim u (su)rečenicama s više infinitiva.

7. Imperativ

7.1. Modalni glagol – infinitiv

a) Predikat je kompaktno u jednoj potvrđi: *Nemoj šetuvati naglo* (Cha). Između modalnoga glagola i infinitiva smještena je povratna zamjenica *se* uz glagol u infinitivu u tri potvrde: *ovak niti z mertve najte se pozabiti* (Gas/b); *Naj se plakati ar* (Gas/b); *Ravnitel i viceban postal si, naj se zgizdati* (Ker/a).

b) Između modalnoga glagola i infinitiva nalazimo druge dijelove rečeničnoga ustrojstva u sedam potvrda: *mentuj Bog mermirati suprot volje Božje* (Gas/b); *Dostojaj ti meni grešniku povedati* (Gas/b); *Ali najte od toga dvojiti*. (Cha); *i poleh opomenka Pavla apoštola pustimo poleščicu žalosti iskati vu suzah* (Wohl); *Navčemo se i mi (...) krepostno i kerščansko življenje njegovo nasledovati* (Zan); *tersemo se i mi tak živeti kak on nam peldu je ostavil* (Zan).

c) Više infinitiva uz *se* ovjereno je u potvrđi: *vučete se iz stalnosti pokojnoga Bogu služiti, za domovinu skerbet se* (Ker/a).

7.2. Infinitiv – modalni glagol

Pronašli smo samo dvije (su)rečenice u imperativu u kojima infinitiv pret-hodi modalnomu glagolu: *vu serdцу takajše **nositi ne zamudite*** (Gre); *zato ža-
lost našu na stran puščajmo, ter rajši krepostno življenje pokojnoga gospodina
grofa **nasledovati tersemo se*** (Zan). U obje je složeni glagolski predikat kom-
paktan i smješten na kraj (su)rečenice.

8. Kondicional prvi

8.1. Modalni glagol – infinitiv

a) Predikat je kompaktan s redosljedom pomoćni glagol + modalni glagol +
infinitiv u šest potvrda, npr.: *ja **bi moral veseliti** najdragšega gospodina sina z
njegvum ljublenum groficum* (Zan); *Koje ovak hitro imenuvanje iz ljubavi rod-
binske dogođeno **bi se moglo videti*** (Pan).

b) Predikat je kompaktan s redosljedom modalni glagol + pomoćni glagol
+ infinitiv u tri potvrde: *ter dan vam od Boga bistri razum z vremenitemi ko-
jemi duguvanjanj **šetual bi vtopiti*** (Ker/a); *koj **želel bi znati** kaj je to vekivečnost
(Zan); Ovo, reko, govoreč od človeka hvale svoje praznoga, **moral bi biti** jedi-
ni vse hvale način i red.* (Wohl).

c) Pomoćni glagol i modalni glagol + infinitiv razdvajaju drugi dijelovi re-
čeničnoga ustrojstva u sedam potvrda, npr.: *Ar kak **bi se** ovo vremenito živle-
nje **moglo ozvati** žitek* (Gas/b); *I od toga više kaj **bi ja mogel povedati** na hva-
lu i izvišenje preminučega vu Bogu gospodina?* (Cha); *da **se ne bi** denes-zutra
mogla tužiti* (Gre).

d) Modalni glagol + pomoćni glagol i infinitiv razdvajaju drugi dijelovi reče-
ničnoga ustojstva u pet potvrda, npr.: ***želel bi** ja vu žalostnom govorenju mojem
zmožne kreposti njegove napervo **postaviti*** (Zan); ***moglo bi** se od kolena do ko-
lena iduč **iskazati*** (Wohl); ***moral bi** zahvalen **biti*** (Gas/b).

e) Pomoćni glagol + modalni glagol i infinitiv razdvajaju drugi dijelovi reče-
ničnoga ustojstva u jednoj potvrdi: *gdo **bi mogel** zadosta **ispisati*** (Pan).

f) Svi su dijelovi složenoga glagolskog predikata razdvojeni drugim dije-
lovima rečeničnoga ustrojstva u četiri potvrde, npr.: *da **bi** vi sami, kot vu tom
bolje vupučeni, vse njegovoga življenja glasovite čine **dostojali** napervo **vuzeti***
(Che); *ne iz drugoga cilja i konca, neg da **bi** je ovak, ali z lepum peldum, ali z
rečjum, ali z dari **mogla** vloviti i Bogu **zadobiti*** (Gre). U tom slučaju aorist po-
moćnoga glagola *biti* može biti samo ispred modalnoga glagola.

g) Više modalnih glagola ili infinitiva ovjeren je u šest potvrda. Po dva su modalna glagola potvrđena u kompleksnim rečeničnim strukturama: *da bi mogli, radi bi na veke ovde živeti* (Che); *Mogel bi ja ali, da bolje rečem, moral bi dan današnji i ostale vnoge dobrote njegove napervo donesti z koteremi...* (Gas/b). Više infinitiva nalazimo u (su)rečenicama: *Ja bi moral suze tažiti i batriveti prezmožnu groficu* (Zan); *da bi se dostojal betežne kraljice pervo zdravje prikazati i nju, na občinsku orsagov i podložnikov hasen, vu življenju občuvati* (Gre); *Ne bi morali njegov viteški glas ž njim skupa zakopati nego ž njega se spominati, na veliko preštímavati, po mertvečkih prodekah razglasuvati, na kamen zrezavati, z malari na kipe zmalati i pred očima deržati ter odvedkom njihovem za jednu peldu pred oči davati*. (Gas/b). Udvojeni modalni glagoli ne moraju biti u istom glagolskom vremenu, što pokazuje potvrda: *budem moral, da bi i ne htel, prestati i dokončati* (Che).

8.2. Infinitiv – modalni glagol

a) Predikat je kompaktan s redosljedom infinitiv + modalni glagol + pomoćni glagol u pet potvrda, npr.: *da ja danas vas utverđiti hotel bi vu sveta ovo-ga čalarnosti zvišavajuč časti, prestimanja, imeček* (Ker/a); *ter njega vu pripečenjah starinskeh spametno negda ladaneh občin i kraljestvih zezvedavati hotel bi* (Wohl).

b) Predikat je kompaktan s redosljedom infinitiv + pomoćni glagol + modalni glagol u dvanaest potvrda, npr.: *buduč da vu ovakvom betegu nigdo nikaj z njim dokončati ne bi mogel* (Pan); *kak da vsaki dan vumreti bi morali* (Vra); *iz ruke Stvoritelja prijeti ne bi hotel* (Wohl). Predikat je kompaktan s redosljedom infinitiv + aorist pomoćnoga glagola *biti* + povratna zamjenica *se* + modalni glagol u pet potvrda, npr.: *ali kak ovo prez vsakoga zakona istinito obderžati bi se moglo* (Wohl); *da ime vnogeh zbog odurneh činov počerniti bi se moralo* (Ker/a).

c) Predikat je kompaktan s redosljedom pomoćni glagol + infinitiv + modalni glagol u jednoj potvrdi: *da bi videti mogli tulike liste njegove* (Ker/a).

e) Pomoćni glagol i infinitiv + modalni glagol razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u četiri potvrde, npr.: *da bi i oni svoj dober glas po svoje smerti ostaviti mogli* (Gas/b); *kada bi on mudri Cicero iz Rimskoga varaša vu tuđi orsag po zapovedi Klodijuša cesara odhajati moral* (Gas/b).

f) Infinitiv i pomoćni glagol + modalni glagol razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u jednoj potvrdi: *akoprem poleg oblasti i kaštiguvati negda bi mogel* (Pan).

g) Infinitiv + pomoćni glagol i modalni glagol razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u jednoj potvrđi: *leta stanovito koteroga spomenek suze radosti **istirati bi nam mogel*** (Wohl).

h) Više modalnih glagola ili infinitiva ovjereno je u pet potvrda. Dva su modalna glagola u (su)rečenici: *I kajti očivestu istinu **tajiti ne biste niti mogli niti hoteli*** (Ker/a). U potvrdama više infinitiva vidljiva je razgranatost rečenične strukture: *da ovak, ne samo sveto i pobožno **živeti**, nego i za občinsko dobro i hasen **skerbeti se**, ter vu častih i službah orsagom i podložnikom dostojno **služiti** vredna i prikladna denes-zutra **bi postala*** (Gre); *življenje njegovo, z neizbrojenemi krepostnemi činmi puno, gdo, ne velim **ispisati**, nego **izreči bi mogel?*** (Pan); *Postavljen oposred vnogoverstneih poslov, nigdar iz mišljenja spustil neje z kem načinom ljudstvo na svoju skerb spadajuče, kak najbolje moguče bi bilo, vu duhovneih potrebočah **obskerbeti** i **pomoči bi mogel***. (Pan); *Dalko anda od misli da vu miru mladost svoju **kojiti**, vreme vu veselju **sprevađati**, samomu sebi **vgađati bi mogel*** (Wohl).

9. Kondicional drugi

9.1. Modalni glagol – infinitiv

Kod svih četiriju potvrda nalazimo različit poredak sastavnica složenoga glagolskog predikata: *Mene, Boga moga vučenika, naj nigdo ne tuži da reč koja, poleg misli čtavca, **bila bi se morala pisati*** (Ker/a); *akoprem kruto rano **bi bil pričel fermati*** (Pan); *kada **bi bil počel** najzažganeje **prodekuvati*** (Che); *da **bi ne bil moral** velikem glasom **pregovoriti*** (Che). Iz tih primjera vidimo da je dio predikata koji nosi gramatičko značenje svugdje kompaktan te da je glagol u infinitivu svaki put fiksiran na kraju (su)rečenice.

9.2. Infinitiv – modalni glagol

a) Predikat je kompaktan s redosljedom infinitiv + gl. prid. radni od *biti* + pomoćni glagol + modalni glagol u pet potvrda, npr.: *priliku izkazanja junačtva svoga **ostaviti bil bi moral*** (Ker/b); *ne pako na ona koteru (...) **včiniti bil bi mogel*** (Ker/a). Potvrde za taj model pronađene su samo kod Krčelića.

b) Predikat je kompaktan s redosljedom infinitiv + pomoćni glagol + gl. prid. radni od *biti* + modalni glagol u tri potvrde: *serdce dobroželnosti njegove (...) **rastužiti bi bila hotela*** (Vra); *da detcu jedno isteh starešeh grofofstva, razdvojenu **včiniti bi bila želela*** (Vra); *vu ljubomornost **dopelati bi bila mogla*** (Vra).

c) Predikat je kompaktan s redosljedom infinitiv + modalni glagol + gl. prid. radni od *biti* + pomoćni glagol u jednoj potvrdi: *koj kada Adamu i Evi iz sada dreva znanja dobra i zla jesti prepovedal bil bi* (Vra).

d) Sastavnice predikata razdvajaju drugi dijelovi rečeničnoga ustrojstva u primjeru: *i komu bi to bilo na pamet doći moglo* (Gre).

e) Više modalnih glagola ili infinitiva ovjeren je u dvije potvrde: *da nikaj više drugi, nikaj sam od dužnosti otčinske potrebuвати ne bi bil moral ali mogel* (Wohl); *vendar ono izvisiti i z vrednostjum svojum znano i častito vučiniti bi bil mogel* (Pan).

10. Zaključak

Redosljed komponenti složenoga glagolskog predikata u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku pokazuje visok stupanj neobvezatnosti, no potvrde pokazuju i da odabir prve komponente (modalnoga, odnosno faznoga glagola ili infinitiva) određuje stupanj slobode u redu riječi (su)rečenice.

Kada modalni ili fazni glagol prethodi infinitivu, red riječi u (su)rečenici postaje slobodniji i fleksibilniji, a ostali članovi rečeničnoga ustrojstva mogu biti smješteni i između dijelova složenoga glagolskog predikata. Sam složeni glagolski predikat, i kao kompaktna cjelina, ali i njegovi pojedinačni dijelovi, tada nema obvezujuće mjesto u (su)rečenici.

Kada infinitiv prethodi modalnom ili faznom glagolu, složeni glagolski predikat najčešće je kompaktan i smješten na kraju (su)rečenice. U većem broju primjera došlo je do pomicanja infinitiva prema početku (su)rečenice i umetanja drugih dijelova rečeničnoga ustrojstva između infinitiva i dijela predikata koji nosi gramatičko značenje, no tada je modalni, odnosno fazni glagol najčešće opet fiksiran na kraju (su)rečenice.

Iako je iz velikoga broja prikazanih modela reda riječi vidljivo da su moguće različite kombinacije, uočljiva je težnja da, kod složenih glagolskih vremena i složenih glagolskih načina, dio složenoga glagolskoga predikata koji nosi gramatičko značenje bude iskazan kao kompaktna cjelina. Pritom mjesto pomoćnih glagolskih oblika ne pokazuje obvezatnost. Također, što je složeni glagolski predikat kompaktniji, to više teži kraju (su)rečenice. Mogućnost „razbijanja” kompaktnosti složenoga glagolskog predikata, potvrđena u nezanemarlivom broju potvrda, omogućavala je složene i razgranate sintaktičke sklopove kakve nalazimo u primjerima s više modalnih glagola ili infinitiva, uobičajenima u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku.

Iz prikazanih modela i njihove čestotnosti malo možemo zaključiti o jednom bitnom aspektu reda riječi: na koji je način aktualiziran red riječi u ispisanim potvrdama, tj. je li ta aktualizacija provedena na stilski neutralan način ili je stilski obilježena. Razlog je u tome što ne raspoložemo s dovoljno spoznaja o tome što je stilski neobilježen red riječi u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku. Najjednostavnije bi bilo prikloniti se stavu da su stilski neutralni oni modeli koji su češći, no tome se može prigovoriti da je posmrtnim govornima svojstven visok stupanj dramatičnosti te da su takvi tekstovi već po definiciji stilski opterećeni. Osim toga, uočili smo da postoji sklonost pojedinih pisaca određenim modelima, što nas vodi i osobnim stilskim karakteristikama pisaca. Dalje se može pretpostaviti da su stilski neobilježeni oni modeli koji su jednostavniji. I tu postoje individualne razlike među piscima jer pojedini pisci načelno pokazuju veću sklonost složenim sintaktičkim konstrukcijama.

Odabrani je korpus dao iscrpan uvid u pitanje složenoga glagolskog predikata s gledišta reda riječi u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku, ali odgovor na pitanje o stilskoj markiranosti reda riječi trebalo bi dalje tražiti u usporedbi s djelima opće uporabe, kao što su pravni, medicinski, poljoprivredni i sl. priručnici, kojih je objavljen nemali broj na području Banske Hrvatske.

Vrela:

ČANJI 1817. = *Zpomenek preszvetloga, vrednoga, y viteskoga gozpodina groffa Barthola Patachich [...] na pervo posztavlyen od Janussa Chányi Fare Verbovechke Plebanussa. Vu Zagrebu, Pritizkano vu Novoszelskoj Szlovotizki.*

ČEŠKOVIĆ 1690. = *Sermo funebris, To jeřzt Shaloszno govorenje nad pokopom Preřzvitloga, Zmořhnoga i Previfnyega gozpodina Iembriha kneza Erdeodia recheno od viřzoko pořtuvanoga Gozpodina Paula Cheskovicha [...] Vu Zagrebu na 30 Rořhnya Meřzecza. Letto 1690.*

GAŠPAROTI 1761.a = Prodeka II. szprevodna g. plebanussa Ferencza Gluschich vel NN. U knjizi: *Czvet szveteĥ, ali Sivlenye, y chini szvetczev [...] po dobrovolynom trudu p. Hilariona Gasparotti [...]. Stanpani vu Bechu, pri Leopoldu Ivanu Kaliwoda [...].* [Knjiga 4.] Str. 834–846.

GAŠPAROTI 1761.b = Prodeka III. nad mertvem telom. U knjizi: *Czvet szveteĥ, ali Sivlenye, y chini szvetczev [...] po dobrovolynom trudu p. Hilariona Gasparotti [...]. Stanpani vu Bechu pri Leopoldu Ivanu Kaliwoda [...].* [Knjiga 4.] Str. 846–869.

KRČELIĆ 1767. = *Naivrednesze sztalnoszti pelda. [...] Po Prodeke Poglavitoga Goszp. Bolthisara Adama Kerchelich [...]. Stanpano vu Zagrebu, po facturu Antonu Jandera.*

- KRČELIĆ 1772. = *Dusnoszti szpunienie proti pokoinomu goszpodinu groffu Petru Troillu Sermage [...] po razgovoru Gofzpodina Bolthisara Adama Kerchelich [...] Vu Zagrebu, Stampano po Antonu Jandera.*
- LUCIĆ 1827. = *Mertvachko Prodichtvo na Dan obszlussavanya Zpomenka Szmert [...] Gozpona Maximilian Verhovacz [...]. Recheno po Franyi Xaveriu Luzzich [...]. Vu Zagrebu, Pritizkano pri Ferenczu Suppan.*
- MALJEVEC 1781. = *Trojverztina Marie Theresie rimzke czeszaricze, y apostolzke kralyicze krepozt [...]. Na pervo poztavlyena od p. Gregura [...]. Vu Zagrebu pritzkana po Josefu Karolu Kotsche.*
- PANDURIĆ 1786. = *Zpomenek chinov, y sivlenya preizvissenoga, preszvetloga, y prepostuvanoga gozpodina Josefa Gallyuffa [...] na pervo poztavlyen od Juraja Panduricha [...]. Vu Zagrebu pritzkan po Josefu Karolu Kotche.*
- VRAČAN 1823. = *Mertvechko prodechtvo [...] recheno po Josefu Vrachan [...]. Vu Varasdinu, pritzkano vu Szlovarniczi Ivana Sangilla.*
- ZANIĆ 1821. = *Mertvechko prodechtvo [...]. Peter Zanich [...] rekel je dan 27. Sept. 1917. Vu Varasdinu, Pritizkano z-Szlovami Ivana Sangilla privil. Kralyevzk. Stampara. 1821.*
- WOHLGEMUTH 1782. = *Zpomenek preizvissenoga, y preszvetloga gozpodina groffa Kristoffa Orssich od Szlavetich [...] napervo poztavlyen od Filippa Wohlgemuth [...]. Vu Zagrebu pritzkan po Josefu Karolu Kotsche.*

Literatura:

- BARIĆ, EUGENIJA; MIJO LONČARIĆ; DRAGICA MALIĆ; SLAVKO PAVEŠIĆ; MIRKO PETI; VESNA ZEČEVIĆ; MARIJA ZNIKA 1997. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- BARIĆ, EUGENIJA; LANA HUDEČEK; NEBOJŠA KOHAROVIĆ; MIJO LONČARIĆ; MARKO LUKENDA; MILE MAMIĆ; MILICA MIHALJEVIĆ; LJILJANA ŠARIĆ; VANJA ŠVAČKO; LUKA VUKOJEVIĆ; VESNA ZEČEVIĆ; MATEO ŽAGAR 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Pergamena – Školske novine.
- BRABEC, IVAN; MATE HRASTE; SRETEN ŽIVKOVIĆ 1958. *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*. III. nepromijenjeno izdanje. Zagreb: Tisak Grafičkog zavoda Hrvatske.
- DIVKOVIĆ, MIRKO 1903. *Oblici i sintaksa hrvatskoga jezika za srednje škole*. Izdanje deseto pregledano i potpunjeno. Zagreb: Tisak Dioničke tiskare.
- FLORSCHÜTZ, JOSIP 1916. *Gramatika hrvatskoga jezika za ženski licej, preparandije i više pučke škole*. Zagreb: Trošak i naklada Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade. [Prema pretisku iz 2002., Zagreb: Ex libris.]

- GUBERINA PETAR; KRUNO KRSTIĆ 1940. *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika*. Zagreb: Matica hrvatska.
- HODŽIĆ, JASMIN 2011. Glagolske dopune glagolskom predikatu. *Lingua montenegrina*, 8, 51–63.
- IVIĆ, MILKA 1973. Problematika srpskohrvatskog infinitiva. *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, 15/2, 115–138.
- KATIČIĆ, RADOSLAV 1986. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika. Nacrt za gramatiku*. Zagreb: JAZU – Globus.
- LONČARIĆ, MIJO 1996. *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- MARETIĆ, TOMO 1931. *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika. Drugo popravljeno izdanje*. Zagreb: Naklada Jugoslavenskog nakladnog d. d. „Obnova”.
- PETI, MIRKO 1979. *Predikatni proširak*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- PRANJKOVIĆ, IVO 2001. *Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- PRANJKOVIĆ, IVO 2002. *Hrvatska skladnja. Rasprave iz sintakse hrvatskoga standardnog jezika. Drugo, izmijenjeno izdanje*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- PRANJKOVIĆ, IVO 2011. Red riječi. *Sintaksa hrvatskoga jezika / Književnost i kultura osamdesetih. Zbornik radova 39. seminara Zagrebačke slavističke škole*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Zagrebačka slavistička škola. 23–34.
- RHKKJ 1–4 = *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*. 1984.–2011. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. [Obrađeno do *pristojno*².]
- SILIĆ, JOSIP 1984. *Od rečenice do teksta. (Teoretsko-metodološke pretpostavke nadrečeničnog jedinstva.)* Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
- SILIĆ, JOSIP; IVO PRANJKOVIĆ 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- ŠOJAT, ANTUN 2009. *Kratki navuk jezičnice horvatske. Jezik stare kajkavske književnosti*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Complex Verbal Predicates and Word Order in the Croatian Kajkavian Literary Language

Abstract

Eulogies have a long tradition in Latin texts printed in the Western European circle, in which they usually appear as *Sermo funebris*. Kajkavian eulogies usually have the titles *mertvečko prodečtvo* (*prodičtvo*), *prodeka sprevodna*, *spomenek* and *žalosno govorenje*. They show a high degree of authorial freedom that is conditioned by social codes and the writer's social status. The paper provides an analysis of word order in co-sentences with complex verbal predicates. In a corpus of printed texts in the Croatian Kajkavian literary language the order of syntactic units of complex verbal predicates are determined, as well as the place of the complex verbal predicate in a co-sentence and its relationship with other parts of the co-sentence.

Ključne riječi: kajkavski književni jezik, 17. stoljeće, 18. stoljeće, 19. stoljeće, posmrtni govori, red riječi, predikat, složeni glagolski predikat, infinitiv, modalni glagoli, fazni glagoli

Key words: the Croatian Kajkavian literary language, 17th century, 18th century, 19th century, eulogies, word order, predicate, complex verbal predicate, infinitive, modal verbs, phase verbs

